
HELLRE KONTRAKTSBROTT ÄN EN DOM FÖR KOPPLERI

*Om prostitution på thaimassagesalonger
och hyresvärdarnas ansvar.*

www.realstars.eu

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
Inledning	4
Om branschen, hur vanligt det är med sexhandel och varför polisen har svårt att utreda.	
Polisen tar hjälp av hyresvärdarna	5
Juridiken	7
Brottsbalken, jordabalken.	
Vad kan hyresvärderna göra?	9
Exempel från utredningar, domar och miljöinspektioner.	
Slutsatser	15

Det är sedan länge känt att det pågår allvarlig brottslighet – människohandel, koppleri och sexköp – på en majoritet av Sveriges thaimassage-salonger enligt polisens bedömning. Trots detta pågår handeln relativt ostört och problemet har vuxit till oanade proportioner där myndigheter och olika aktörer som exempelvis hyr ut lokaler, inte har agerat förebyggande och i tid. Grundorsaken till exploateringen är mäns efterfrågan på sexköp, vars kända konsekvenser är psykiskt och fysiskt våld för dem som utsätts i prostitution, och männens pengar som gör brottsligheten lönsam. En annan faktor som möjliggör sexuell exploatering på massagesalonger är tillgången till lämpliga lokaler. Polisen har allt mer börjat samarbeta med fastighetsägare, bostadsföretag och bostadsrättsföreningar som har ett ansvar att säkra att lokalerna inte används för lagstridiga brott som koppleri – det vill säga främjande av prostitution. De hyresvärdar som får vetskap om att det sker sexhandel i deras lokaler är nämligen skyldiga att agera. Lagutrymmet tillkom redan på 80-talet och innebär att fastighetsägare kan ställas till svars för brott som pågår i deras lokaler.

I slutet av 2016 började polisen i Göteborg och nu i Stockholm och andra efterföljande städer att använda sig av metoden »provköp« för att komma åt prostitution på thaimessagesalongerna och samtidigt vända sig till hyresvärdar/fastighetsägare för ökat samarbete. I flera fall har arbetet visat vägen och kan utgöra ett gott exempel för att komma åt oseriösa aktörer och därmed kommersiell sexuell exploatering. Men då hyreskontrakt ofta löper under längre tid kan hyresvärdar tvingas till kontraktsbrott om de agerar och säger upp kontraktet.

Den här rapporten belyser ett antal fall, juridiken, lagar samt svårigheter och gråzoner som förhoppningsvis kan bidra till nya framkomliga vägar. Idag är det exempelvis oklart vad som menas med »att få veta« och »att inte göra vad som skäligen kan begäras« i relation till att säga upp en hyresgäst som sysslar med brott.

Realstars ser behov av ett mer systematiskt arbete baserat på goda exempel för att stänga ner sk förtäckta bordeller genom polisens åtgärder, fler fällande domar tillsammans med fastighetsägares ansvarstagande. Uppskattningsvis finns fler än tusen thaimessagesalonger i Sverige. Realstars har mött utsattheten genom vårt arvfondsprojekt Växtkraft Thai där vi stödjer kvinnor som arbetar på thaimassageinstitut och med risk för, eller som befinner sig i prostitution, människohandel eller annan utsatthet. Arbetet handlar exempelvis om empowerment, förbättrad arbetsmiljö, stöd i marknadsföring samt att motverka efterfrågan på betalda övergrepp. För att stärka effekten av vårt arbete vänder vi oss nu även till hyresvärdar för att i större omfattning förebygga och agera vid misstanke om brottslig verksamhet. Den här rapporten är ett steg på vägen och vi önskar utveckla liknande samarbeten med

fastighetsägare som Realstars haft i snart tio år med hotell – Hotels Against trafficking. Vi lyfter även fram ett antal åtgärder som behövs i samhället och som involverar olika aktörer för en större kraftsamling och helhetsgrepp.

- Det måste bli enklare för hyresvärdar att säga upp hyresgäster som bedriver kriminell verksamhet. Enligt branschorganisationen Fastighetsägarna är det tidskrävande och kostsamt att säga upp en hyresgäst som bedriver kriminell verksamhet.
- Breda nationella informationsinsatser som når ut till de män som bryter mot sexköpslagen.
- Ett mer tillgängligt nationellt stödsystem; anpassat till målgruppen med rätt till stöd och skydd genom reella exitprogram och utökade rättighetsbaserade integrationsinsatser.
- Ett genomsyrat brottsofferperspektiv för de som utsätts för exploateringen.
- Ökad prioritering av tillsyn på thaimassagesalonger från både kommuner och Arbetsmiljöverket.
- Utifrån de allvarliga brott som förekommer i branschen bör Sverige säkra att thaimassagesalonger blir en tillsynspliktig verksamhet i hela landet. Därmed efterlyser vi en lagändring som gör det obligatoriskt att söka tillstånd för att driva en massagesalong och krav att kommuner genomför miljöinspektioner.
- Ökade spaningsinsatser från polisen gällande prostitution på thaimassagesalonger.

Malin Roux Johansson

Verksamhetschef, Realstars

SAMMANFATTNING

Redan i början av 1980-talet beskrev dåvarande justitieministern Ove Rainer vikten av att sätta press på massagesalonger där personalen sålde sexuella tjänster. Då kallades de massageinstitut, thaimassage hade ännu inte kommit till Sverige. Det var genom fastighetsägarna som sexhandeln skulle stävjas. Justitieministern skrev i en proposition: »Denna prostitutionsform är för sin existens helt beroende av att det finns för ändamålet lämpliga lokaler. Ju större svårigheter man skapar för dem som vill bedriva sådan verksamhet att få lokaler, desto mindre omfattning torde denna typ av prostitution få i framtiden.«

1980-talets massageinstitut finns i stort sett inte längre. Istället har antalet thaimassagesalonger formligen exploderat och på många pågår en daglig sexhandel. Salongens ägare kan ha köpt en bostadsrättslokal eller hyrt en lokal av en bostadsrättsförening eller en hyresvärd. Oavsett hur salongens ägare fått tillgång till lokalen finns det en fastighetsägare som i teorin kan ställas till svars för brott som begås i deras lokaler. Den hyresvärd som får vetskap om att det sker sexhandel i deras lokaler är nämligen skyldiga att agera.

De senaste åren har polisen börjat använda det här lagrummet för att komma åt sexhandeln på thaimassagesalonger. Bakgrunden är svårigheten att komma åt sexhandeln genom att lagföra salongernas ägare för koppleri eller människohandel, något som kräver bevis för att de har känt till att personalen har sålt sexuella tjänster. Med den nya arbetsmetoden kan polisen göra ett så kallat provköp, konstatera att de får ett erbjudande om en sexuell tjänst och informera hyresvärderna som då tvingas agera för att inte själv bli åtalad för koppleri.

Än så länge är det få polisregioner som använder metoden och då i liten skala. Men metoden sprids och har potential att bli ett effektivt verktyg för att bekämpa sexhandeln. En av de fastighetsägare som vi har talat med säger att de hellre blir stämnda för att ha brutit hyreskontraktet än blir dömda för koppleri.

INLEDNING

De första thaimassagesalongerna dök upp i Sverige för drygt 20 år sedan. De få som fanns då sålde traditionell thaimassage där kunden har på sig mjuka kläder. Tio år senare fanns drygt 100 salonger i Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Därefter dök salongerna upp i allt snabbare takt och mer än femdubblades på tio år.¹

När salongerna blev fler kom också rykten om sexuella tjänster, det som brukar kallas »happy ending«. I många fall visade sig ryktena vara sanna. Redan 2011 publicerade Kalla Fakta ett reportage där reportern besökte tio salonger, på åtta av dem fick han ett erbjudande om sexuella tjänster. Ett halvår senare granskade Skatteverket 100 salonger och så gott som alla fick någon anmärkning och tjänstemännen upptäckte svart arbetskraft, svarta inkomster och prostitution.

Poliser som arbetar mot prostitution och människohandel gör olika uppskattningar av hur många thaimassagesalonger som säljer sexuella tjänster, men det handlar om åtminstone ett hundratal salonger i de tre storstäderna. De salonger som öppet tar avstånd mot sexhandeln upplever sig vara i minoritet och har ofta problem med kunder som förväntar sig att få »extra».²

Ett tecken på att sexhandel är vanligt förekommande är att så få salongsägare redovisar en inkomst som går att leva på. När tidningen Faktum hösten 2019 med stöd av Realstars granskade 135 personer med en enskild firma knuten till en eller flera salonger hade endast 12 ett överskott av näringsverksamhet som översteg 200 000 kronor. Genomsnittet var drygt 99 000 kronor. 87 personer redovisade ett överskott av näringsverksamhet som var lägre än 50 000 kronor. I en enskild firma utgör överskottet i praktiken ägarens lön. Med så låga inkomster kan man misstänka svart och olaglig verksamhet.

Thaimassagesalonger håller i regel till i lokaler med små, enskilda rum där massagen pågår bakom en stängd dörr. Det finns salonger där ägaren av olika skäl har installerat övervakningskameror, men i vanliga fall vet bara de som befinner sig i rummet vad som sker där, alltså massören och kunden. Ett tecken på att salongen säljer sexuella tjänster är att kunderna nästan uteslutande består av män.

När polisen vill ta reda på om en salong säljer sexuella tjänster gör en manlig polis ett så kallat provköp. Erbjudandet brukar komma halvvägs in i massagen, när kunden ombeds att vända sig om och lägga sig på rygg. Men att sälja sex är inte olagligt och för att få salongens ägare fälld för koppleri måste polisen bevisa att hen har känt till sexhandeln. För det krävs oftast att någon eller några av de anställda ställer upp som vittne, något som sällan sker. I flera fall har polisen gjort tillslag mot en thaimassagesalong för att sedan tvingas lägga ner förundersökningen i brist på bevis.

För att lättare komma åt sexhandel har polisen börjat ta kontakt med hyresvärdarna för att få dem att vräka thaimassagesalongen eller tvinga dem att upphöra med sexhandeln. Det här väcker en rad frågor. Vilka bevis krävs för att kunna säga upp ett hyresavtal? Kan fastighetsägaren bli stämnd om salongens ägare sedan frias i domstolen?

1 Massage med happy ending, del 1. Faktum 2019-11-15.

2 Massage med happy ending, del 1. Faktum 2019-11-15.

POLISEN TAR HJÄLP AV HYRESVÄRDAR

I slutet av 2016 började polisen i Göteborg använda en ny metod för att komma åt sexhandeln på thaimassagesalongerna. Metoden går ut på att kontakta hyresvärderna, tala om att det pågår sexhandel i lokaler som de hyr ut, och ge dem en möjlighet att agera. Om hyresvärderna inte agerar kan de, i teorin, dömas för koppleri (se kapitel 4). Sara Svensson, gruppchef för människohandelsgruppen på sektionen mot internationell grov organiserad brottslighet i region Väst, uppskattar att de har hört av sig till knappt tio fastighetsägare. I samtliga fall har det resulterat i att fastighetsägaren har agerat, oftast genom att säga upp hyresavtalet. Ingen fastighetsägare har polisanmälts för koppleri. Det finns inte heller någon uppsägning som har lett till att hyresgästen har stämt fastighetsägaren. Hyresvärdar har varit både bostadsrättsföreningar och fastighetsbolag. Enligt Sara Svensson kommer polisen att fortsätta använda metoden.

– Om vi ska kunna komma åt problematiken med att sexuella tjänster säljs bakom en fasad av legala massagesalonger så måste vi utveckla samarbetet med fastighetsägare och andra aktörer så vi tillsammans kan försvåra att den här typen av verksamhet kan fortgå, säger Sara Svensson.

Göteborgspolisens arbetsmetod har spridit sig till andra regioner. Sommaren 2019 genomförde polisen i Södertälje provköp på elva salonger, på åtta erbjöds sexuella tjänster och i fyra fall tog polisen kontakt med hyresvärdarna.

– Om vi fick tre erbjudanden tog vi kontakt med fastighetsägarna och sa att vi kommer att återkomma om ett par månader och om ni inte gjort något åt det riskerar ni att bli anmälda för koppleri, alla utom en sa upp salongerna så det var väldigt effektivt, säger Torbjörn Hermansson vid polisen i Södertälje.

Den hyresvärd som inte sa upp sin hyresgäst hade istället pratat med salongens ägare och bett denne upphöra med sexhandeln, vilket kan räcka för att slippa anmälas för koppleri.

Också delar av polisen i Stockholm använder metoden. Daniel Löfgren vid grova brott-sektionen i polisområde Stockholm syd vill inte gå in på hur metoden används, men säger att han tror att det är en arbetsmetod som kommer att spridas. Ingen hyresvärd har anmälts för koppleri.

– Vår ambition är inte att sätta dit fastighetsägaren utan att ge dem en möjlighet att säga upp hyresgästen, säger Daniel Löfgren.

Har de känt till vad som har försiggått i deras lokaler?

– De flesta har misstänkt det, det är en magkänsla de har. När det bara är män som kommer vid konstiga tider och kvinnor som vänder i dörren. Alla hyresvärdar har varit positiva när vi har pratat med dem, nästan alla har misstänkt det och nu har de fått kött på benen.

I Västerås började polisen använda metoden 2019 och gjorde ett par provköp på salonger där det fanns indikationer om att det förekom prostitution. Men i och med pandemin lades arbetet på is.

– Vi kommer snart att återuppta detta och jag är tämligen säker på att vi kommer hitta tillräckligt mycket på åtminstone ett par salonger för att kunna kontakta hyresvärdarna därefter, säger Erik Sesone, gruppchef på polisen i Västerås.

Metoden att använda fastighetsägarna för att komma åt sexhandeln på thaimassagesalonger är fortfarande ny och används sporadiskt. Huruvida den kommer att rekommenderas nationellt är oklart. På NOA, nationella operativa avdelningen, pågår ett arbete med att utvärdera metoden.

JURIDIKEN

När polisen hör av sig till en hyresvärd med beskedet att det pågår prostitution i en av lokalerna och att hyresvärderna måste göra någonting åt det, hänvisar de till Brottsbalken, kapitel 6 paragraf 12.

Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, ska han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

Nyckelorden här är »får veta« och »inte gör vad som skäligen kan begäras«. Det första stycke som texten hänvisar till beskriver koppleribrottet, att främja eller på ett ekonomiskt sätt utnyttja att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Straffet är fängelse i högst fyra år. Vad krävs då för att en hyresvärd ska anses ha fått veta att lägenheten eller lokalen används för prostitution? Polisen i Södertälje ställer kravet att tre olika poliser ska ha fått erbjudande om sexuella tjänster för att de ska informera hyresvärderna och kräva att den agerar. I andra fall kan det räcka med ett provköp eller att polisen gör fynd i lokalen som väcker misstanken om att sexhandel sker.

För att få veta hur lagstiftaren har resonerat får man gå tillbaka till tidigt 1980-tal. Det var då den så kallade sexualbrottskommittén, med kriminologen Leif GW Person som expert, presenterade den statliga utredningen *Våldtäkt och andra sexuella övergrepp*³. Utredningen slog fast att prostitution är »ett samhällsont som måste bekämpas«, men ansåg att varken säljandet eller köpandet av sex skulle kriminaliseras, framför allt för att man ansåg att det skulle göra det svårare att hjälpa de kvinnor som befann sig i prostitution. Däremot ville utredningen se en skärpning av koppleribrottet och lägga till ett stycke som skulle göra det möjligt att fälla en hyresvärd för koppleri. Lagändringen skulle framför allt få stopp på sexhandeln på de så kallade massageinstituten som ofta fungerade som förtäckta bordeller. Så här skrev dåvarande justitieminister Ove Rainer i den proposition som följde på utredningen:

Enligt min uppfattning är det önskvärt att i så stor omfattning som möjligt försvåra de s. k. massageinstitutens verksamhet. Denna prostitutionsform är för sin existens helt beroende av att det finns för ändamålet lämpliga lokaler. Ju större svårigheter man skapar för dem som vill bedriva sådan verksamhet att få lokaler, desto mindre omfattning torde denna typ av prostitution få i framtiden.⁴

Varken utredningen eller propositionen är särskilt utförlig när det gäller vad som krävs för att en hyresvärd ska anses ha fått vetskap om att prostitution förekommer. Klart är att hyresvärderna själv inte har något utredningsansvar. Regeringen skriver i propositionen: »När polisen eller de sociala myndigheterna får kännedom om att sådan verksamhet

3 SOU 1982:61.

4 Prop 1983/84:105.

förekommer i en lägenhet, kan hyresvärden underrättas om förhållandet. Hyresvärden blir då – givetvis förutsatt att uppgifterna är riktiga – i princip skyldig att göra vad som skäligen kan begäras för att få bort hyresgästen från lägenheten, såvida han inte kan få garantier för att lägenheten inte längre kommer att användas på aktuellt sätt.«

Uppgiften att prostitution förekommer kan alltså komma från polisen eller från sociala myndigheter. För att ge hyresvärden möjlighet att säga upp hyresgästen med prostitution som skäl ändrades även jordabalken⁵ och bostadsrättslagen⁶.

Jordabalken, kap. 12:

42 § Hyresrätten är förverkad och hyresvärden berättigad att säga upp avtalet att upphöra i förtid,
12. om lägenheten helt eller till väsentlig del används för sådan näringsverksamhet eller liknande verksamhet som är brottslig eller där brottsligt förfarande ingår till en inte oväsentlig del eller används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning.

Bostadsrättslagen, kap. 7:

18 § Nyttjanderätten till en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som tillträts är, med de begränsningar som följer av 19 och 20 §§, förverkad och föreningen således berättigad att säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning,
8. om lägenheten helt eller till väsentlig del används för näringsverksamhet eller därmed likartad verksamhet, vilken utgör eller i vilken till en inte oväsentlig del ingår brottsligt förfarande, eller för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. *Lag (2014:319).*

Det var alltså en lagändring från början av 1980-talet som polisen i Göteborg började använda sig av under 2016. Idag använder en handfull polisregioner metoden mer eller mindre regelbundet. Kraven på vad hyresvärdarna »skäligen bör göra« har hittills tolkats välvilligt och ingen fastighetsägare har anmälts för koppleri på grund av sexhandel i en thaimassagesalong. Däremot har bostadsbolag i flera fall vräkt en lägenhetsinnehavare med hänvisning till att det förekommit prostitution i lägenheten. I två fall har lägenhetsinnehavaren varit en privatperson som förfogat över en lägenhet där prostitution förekommit. I båda fallen blev vräkningen föremål för förhandling i Hyresnämnden som gav ett av bostadsbolagen rätt⁷ medan vräkningen i det andra fallet ogillades då hyresgästen inte ansågs ha känt till vad som försiggick och hade agerat så fort han fick veta.⁸ I ett tredje fall gick ett bostadsbolag inte med på att förlänga ett hyresavtal med en thaimassagesalong på grund av misstankar om prostitution i lokalerna. Innehavaren av thaimassagesalongen tog uppsägningen till tingsrätten som gav bostadsbolaget rätt (läs mer om fallet i nästa kapitel).

5 Jordabalken 12 kapitlet 42 paragrafen punkt 9.

6 Bostadsrättslagen 7 kapitlet 18 paragrafen.

7 Hyres- och arrendenämnden i Göteborg.

8 Hyres- och arrendenämnden i Göteborg.

VAD KAN HYRESVÄRDEN GÖRA?

Thaimassagesalonger är inhysta i olika slags lokaler. Många hyr eller har köpt en lokal i botten- eller källarplan av en bostadsrättsförening, andra hyr en verksamhetslokal i ett hyreshus eller i ett företagshotell.

Vad kan då en hyresvärd göra när de får information om att det pågår sexhandel i en av deras lokaler? När det finns en dom där tingsrätten dömt salongens innehavare för koppleri borde det stå klart att hyresavtalet kan sägas upp. Men långt ifrån alla misstankar leder till en fällande dom, och det kan gå lång tid från det att polisen inleder en utredning till att dom faller.

Enligt Marie Öhrström, chefsjurist på branschorganisationen Fastighetsägarna, är det både tidskrävande och kostsamt att säga upp en hyresgäst. Hon skriver i ett mejl: »Om hyresvärderna inte kan bevisa grund för uppsägning i den juridiska processen är hyresvärderna skyldiga att betala skadestånd till lokalhyresgästen med minst en årshyra. Det är mycket stora belopp. Dessutom riskerar hyresvärderna att dömas för medansvar till t.ex. koppleri. Vi anser att det måste bli lättare att säga upp en lokalhyresgäst som bedriver oseriös eller kriminell verksamhet. Här krävs en lagändring för att få bukt med problemen.«

De senaste åren har polisen utrett och gjort tillslag mot flera thaimassagesalonger. De hyresvärdar som hyrt ut lokalerna har efter tillslaget ställts inför flera frågor: Hur blir vi av med hyresgästen? Kan vi säga upp kontraktet? Vad händer om ägarna frias i rätten?

Varberg 2019

Polisen fick ett tips om att den kvinnliga ägaren till en thaimassagesalong erbjöd sexuella tjänster. Men när polisen genomförde ett provköp fick de inget erbjudande och utredningen lades ner. Ett år senare kom ett nytt tips som var tillräckligt allvarligt för att utredningen skulle öppnas på nytt.⁹ Polisen kontaktade hyresvärderna, ett fastighetsbolag, och berättade om misstankarna.

– De sa att vi har en viss tid på oss att agera, så vi sa upp hyresgästen, säger fastighetsägaren.

Hyresgästen protesterade inte och uppsägningen kunde genomföras utan problem.¹⁰

– Men man är ju i ett läge när någon är misstänkt för ett brott, och att vara misstänkt och dömd är inte samma sak. Jag kan tänka mig att det kan bli ett problem gällande polisens arbetsmetod och hyreslagen.

Kvinnan dömdes senare för koppleri till villkorlig dom med samhällstjänst. Fyra män dömdes för köp av sexuell tjänst.

Idag är lokalen uthyrd till kontorsverksamhet.

9 Så fick polisen stopp på kvinnans sexföretag. Hallands Nyheter 2019-11-15.

10 Intervju med bolagets fastighetschef.

Fastighetsbolaget i Varberg slapp visa upp grunderna för sin uppsägning i tingsrätten. Det behövde dock ett bostadsbolag i Helsingborg göra efter att ha blivit stämde av ägaren till en thaimassagesalong.

Helsingborg 2019

I april 2019 genomförde miljöförvaltningen i Helsingborg en inspektion på en thaimassagesalong i Helsingborg. Med på inspektionen var även Skatteverket och polisen. Förutom diverse brister i hygien och tecken på att någon bodde i lokalerna hittade myndigheterna även använda kondomer under en av madrasserna.¹¹

Fynden tydde på att det pågick sexhandel i lokalen och hyresvärden, Helsingborgshem, meddelade thaimassagesalongens ägare att de inte tänkte förlänga hyresavtalet.

– Det fanns ingen dom eller något polisiärt ärende så vi kunde inte säga med säkerhet vad som försiggick, men med underlag från miljöförvaltningen och polisen valde vi att inte förlänga avtalet, säger Agneta Carling, affärslokalutvecklare på Helsingborgshem.

Thaimassagesalongens ägare accepterade inte uppsägningen och stämde Helsingborgshem i tingsrätten där de krävde bostadsbolaget på 319 000 för förlorade intäkter och i andra hand 78 247 kronor i årshyra. I maj 2021 beslutade tingsrätten i Helsingborg att Helsingborgshem hade rätt att upplösa hyresförhållandet. Tingsrätten skriver: »Vid Miljöförvaltningens inspektion konstaterades det stora hygieniska brister i lokalerna och att det sannolikt bodde någon i lokalen. Vid inspektionen upphittades också använda och oanvända kondomer vilket tyder på att det förekom sexhandel i lokalen.«

– Det är viktigt för oss som fastighetsägare att om vi ska kunna agera på de här signalerna att vi inte står med Svarte Petter om vi ska vara en del av problemlösningen, säger Agneta Carling.

Den aktuella salongen hade hyrt lokalen hos Helsingborgshem sedan 2014. Idag har bostadsbolaget andra möjligheter att kolla upp en framtida hyresgäst. Sedan några år tillbaka samarbetar Helsingborgshem med Frälsningsarmén i frågor som handlar om människohandel och prostitution. För ett par år sedan startade Frälsningsarmén i Helsingborg projektet Respekt Thai, ett nätverk av thaimassagesalonger som tar avstånd från sexhandel. Bo Sonesson, säkerhetschef på Helsingborgshem, berättar att ifall de ska hyra ut en lokal till en thaimassagesalong vill de att salongen ska vara med i Respekt Thai.

– Det blir ett slags kvalitetssäkring att de inte säljer sexuella tjänster och uppmanar kunderna att inte efterfråga dem, säger Bo Sonesson.

Helsingborgshem ingår i ett nätverk med organisationer och myndigheter i Helsingborg som samarbetar för att minska prostitution och människohandel. Emma Cotterill, utvecklingssamordnare på Frälsningsarmén, berättar att de försöker få med fler fastighetsägare men att intresset hittills har varit svalt.

11 Miljöförvaltningen Helsingborg inspektionsrapport 2019-04-05.

Varför är det viktigt att få med fastighetsägare?

– Det är en av de nyckelaktörer som finns ute i samhället som kommer i kontakt med utsatta personer, så det handlar för oss om identifiering av brottsutsatta. Man säger att människohandel är ett dolt brott men det är bara så dolt som vi tillåter det att vara.

Stockholm 2020

För ett par år sedan började en bostadsrättsförening i Stockholm få brev från bekymrade grannar som skrev att de erbjudits sexuella tjänster i en thaimassagesalong som hyrde en lokal av föreningen. Att det skulle pågå sexhandel i lokalen var svårt att tro eftersom ägaren till thaimassagesalongen var gift med en polis, även om misstankar om att allt inte stod rätt till hade funnits redan innan polisen och hans sambo tog över salongen. Men föreningen tipsade polisen om breven. Så småningom startade polisen en förundersökning och när de misstänkta häktades började föreningen se över möjligheten att säga upp hyresavtalet. Föreningens advokater kom fram till att så länge det inte finns en dom och salongens ägare betalar hyran så finns inget att göra. Problemet var att det kunde ta månader innan dom skulle falla. Som tur var, för föreningen, upphörde hyresinbetalningarna och föreningen kunde säga upp hyresgästen för att de inte hade betalat hyra. Idag hyr föreningen ut lokalen endast till butiker eller kontorsverksamhet som har öppet på dagtid.¹²

Den kvinnliga ägaren till thaimassagesalongen dömdes för grovt koppleri och bokföringsbrott till fängelse i 3 år och 6 månader. Hennes sambo, som arbetade som polis, friades från misstankarna om grovt koppleri och medhjälp till bokföringsbrott men fälldes för dopningsbrott, brott mot vapenlagen och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Tingsrätten bedömde att varje massör hade sålt sex för 40 000 kronor per månad. Den period som utreddes var augusti 2018 till maj 2020, under den perioden beräknades alongen ha sålt sexuella tjänster för 4,1 miljoner kronor.

Flera orter 2021

I början av mars 2021 genomförde poliser från människohandelsgruppen IGOB region Väst tillsammans med områdespolisen, kriminaltekniker och specialsökshundar en husrannsakan mot en thaimassagesalong i en kommersiell fastighet i Göteborg. I de fyra massagerummen hittades sammanlagt 50 besudlingar, alltså spår av sperma, framför allt på väggarna. Polisen hittade även såväl oanvända som använda kondomer och en sexleksak. När en representant för fastighetsägaren såg poliserna genom övervakningskameran gick han ner och pratade med dem. Polisen sa att de skulle kontakta fastighetsägaren.

– Någon dag senare hörde de av sig och sa att vi skulle byta lås till lokalen, annars kunde vi bli åtalsskyldiga, säger fastighetsägaren.

12 Intervju med bostadsrättsföreningens ordförande.

Trots att de inte kände till vilka bevis polisen hade bytte fastighetsägaren lås med en gång. Men att slänga ut någon som inte var bevisat skyldig kändes inte helt rätt.

– Men vi tar hellre ett avtalsbrott än en dom för koppleri.

Salongens ägare hade hyrt lokalen i ett par år och fastighetsägaren hade inte några konkreta misstankar om att det skulle pågå sexhandel.

– Det är tyvärr inte mycket vi som hyresvärd kan göra så länge allt ser bra ut utifrån och hyran betalas som den skall. Vi märkte inget skumt trots att vi tittade lite extra på just denna hyresgäst med tanke på dess bransch rykte. Kan även tilläggas att de hyrde i en kommersiell fastighet där mycket folk rör sig under dagtid.

Tillslaget i Göteborg ingick i en större förundersökning där två kvinnor, mor och dotter, misstänktes för koppleri. Modern hade tidigare haft en salong i Göteborg där hon blev misstänkt för koppleri, dock utan att det ledde till åtal men hyresavtalet för den salongen förlängdes inte.

De här misstankarna var ingenting som fastighetsägaren kände till. När de nuvarande ägarna tog över fanns redan en thaimassagesalong i lokalen och det var ägarna till den salongen som hittade den nya hyresgästen.

Förutom salongen i Göteborg ägde kvinnorna salonger i Karlstad, Jönköping och Stockholm. Också bostadsrättsföreningen i Stockholm fick veta vad som var på gång först när polisen gjorde en husrannsakan. På grund av den misstanken om sexhandel ville föreningen säga upp kontraktet. En jurist kontaktades och föreningen fick beskedet att de visserligen kunde säga upp kontraktet men att de riskerade att bli stämnda om salongens ägare skulle frias från misstankarna. Då ägarna gick med på att avsluta hyreskontraktet behövde föreningen inte chansa.

– Vi hade nog sagt upp ändå och var beredda att ta den striden, men nu var de samarbetsvilliga, säger föreningens ordförande.

Lokalerna ska nu bli bostäder. Men även om det inte hade skett skulle föreningen troligen inte ha hyrt ut till en thaimassagesalong.

– Nej, det tror jag skulle sitta långt inne, säger ordföranden.

De två kvinnorna dömdes i juli 2021 av tingsrätten till vardera tre års fängelse för grovt koppleri. Dottern dömdes även för brott mot utlänningslagen. Sju män dömdes för köp av sexuell tjänst. Den period som utreddes var 14 december 2019 till 10 mars 2021. Under den perioden beräknas 1421 sexköp ha genomförts på salongen i Karlstad och cirka 5000 sexköp på de andra tre salongerna.

Falun, maj 2021

I slutet av maj slog polisen till mot en thaimassagesalong i centrala Falun. Den kvinnliga ägaren häktades och i slutet av juli häktades också en man från Malmö. Båda dömdes i december 2021 för koppleri; kvinnan till fängelse i 1 år och 6 månader, mannen till fängelse i 1 år. Polisen har identifierat 200 män som kunder till salongen, 17 av dem har erkänt köp av sexuell tjänst och godkänt strafförelägganden. Flera av massörerna har annonserats ut på en av de största så kallade eskort sajterna.

Fastighetsägaren säger att de fick information från polisen vid tillslaget, men har därefter inte hört någonting. Thaimassagesalongens ägare har själv meddelat att hon säger upp avtalet och ska flytta ut och när det här skrivs väntar fastighetsägaren på en skriftlig uppsägning.

– Det är högst obehagligt att få veta att det har varit en sådan här verksamhet, säger fastighetsägaren.

Enligt fastighetsägaren tog kvinnan som nu är häktad över lokalen kort före polisens tillslag. De tidigare ägarna av thaimassagesalongen hade sagt att det var några kompisar som skulle ta över.

– Vi kommer aldrig att hyra ut till en sådan verksamhet igen, säger fastighetsägaren.

Göteborg oktober 2021

I mitten av januari 2022 inleddes en ovanligt omfattande rättegång där en ägare till flera thaimassagesalonger åtalades för grovt koppleri. Den 49-åriga kvinnan påstås ha drivit sammanlagt 13 salonger i Göteborg och Skaraborg där massörerna ska ha sålt sexuella tjänster. Polisen gjorde tillslag i oktober 2021 efter att ha bedrivit spaning i ett par månader. Men redan i slutet av 2017 hörde hyresgäster och besökare av sig till en av fastighetsägarna med misstankar om att lokalen användes som bostad och för prostitution. Förvaltaren mejlade då ägarinnan som svarade att hon inte accepterar att det säljs sexuella tjänster. Vad som därefter hände är oklart men ägarinnan kvarstod som hyresgäst och verksamheten fortsatte. Förvaltaren vill inte ställa upp på en intervju utan svarar »inga kommentarer«.

Förutom ägarinnan åtalades även en 61-årig man som misstänks ha hjälpt till med kontraktstecknande, haft kontakt med hyresvärdar, hjälpt till med marknadsföring och överfört stora summor pengar till Thailand.

Miljöförvaltningens inspektioner

En massagesalong är inte en tillståndspliktig verksamhet och kommunens miljöförvaltning har inte någon skyldighet att genomföra inspektioner. Varken Stockholm eller Göteborg genomför inspektioner av thaimassagesalonger.¹³ Andra kommuner väljer att genomföra inspektioner trots att det inte finns något krav. När miljöförvaltningen i Helsingborg tillsammans med polisen kontrollerade 50 salonger uppskattade myndigheterna att hälften var seriösa, på övriga gjordes fynd som väckte misstankar om försäljning av sexuella tjänster (se Helsingborg, 2019 ovan). I de fall miljöförvaltningen hittade tecken på olovligt boende skickade de ägarens (och eventuellt sambons) personnummer till Migrationsverket.

I Malmö har miljöförvaltningen sedan 2018 besökt drygt 70 av de cirka 100 thaimassagesalonger som beräknas finnas i staden. Inom ramen för projektet Tryggare Malmö leder också miljöförvaltningen det övergripande tillsynsarbetet mot illegala verksamheter som olovliga boenden, illegala klubbar och livsmedelsfusk. Tillsynen görs både i egen regi och i samarbete med andra myndigheter som ingår i Tryggare Malmö.

13 Mejlsvar från miljöförvaltningarna i Stockholm och Göteborg.

De flesta salonger som miljöförvaltningen inspekterar får någon slags anmärkning. Ofta handlar det om bristande hygien och ventilation. Det är anmärkningsvärt att tjänstemännen så ofta hittar tecken på olovligt boende. Det kan handla om stora mängder mat, personliga tillhörigheter och hygienartiklar, tandborstar och tandkräm, alkohol, sängar och andra sovplatser och resväskor. De senaste två åren har tecken på olovligt boende hittats på 14 salonger.

Av de salonger som besöktes 2020 och hade allvarliga brister har 15 stängt ner eller flyttat till en annan lokal. Miljöförvaltningen skickade under 2020 elva tips om människohandel till polisen, i de flesta fall handlade det om thaimassageosalonger. Miljöförvaltningen skriver i rapporten för 2020:

Det finns många oseriösa aktörer inom branschen med koppling till otrygga förhållanden så som arbetskraftsrelaterat fusk och skattefusk. Detta bidrar i hög utsträckning till att försämra och skada branschens rykte och bidrar till en osund konkurrens, vilket gör det svårt för seriösa aktörer inom thaimassagebranschen att etablera sig.¹⁴

En av salongerna fick ett oanmält besök i oktober 2018. När miljöförvaltningen informerade hyresvärderna, en bostadsrättsförening, om den bristande ventilationen framkom att lokalen hyrts ut i andra hand för annat ändamål än det avsedda, utan styrelsens kännedom eller godkännande. Bostadsrättsföreningen skickade en uppmaning till lokalägaren om att upphöra med verksamheten eller åtgärda ventilationen. Våren 2019, när miljöförvaltningen ville veta vad som hade hänt, meddelade bostadsrättsföreningen att de hade försökt få tag på lokalägaren utan att lyckas men att det verkade som att verksamheten hade upphört.

I september 2019 gick en reporter från tidningen Faktum till salongen, köpte massage och blev erbjuden en sexuell tjänst. Verksamheten hade med andra ord inte upphört. Miljöförvaltningen besökte lokalen i oktober 2019 och februari 2020, de nekades tillträde vid båda tillfällena men fick »starka indikationer« på att det fortfarande bedrevs massageverksamhet i lokalen. Den 16 april 2020 tog sig tjänstemännen in i lokalen med hjälp av polisen. De konstaterade att bristerna kvarstod och hittade flera tecken på olovligt boende. Miljöförvaltningen utfärdade förbud mot boende samt för verksamheten, men efter att bristerna har åtgärdats har förbudet upphört och ägaren bedriver återigen massage.¹⁵ Trots upprepade kontaktförsök via telefon, sms och mejl har ingen i bostadsrättsföreningen hört av sig.

Andra myndigheter

Sedan januari 2017 har Arbetsmiljöverket tillsammans med tolv andra myndigheter gjort tillslag på arbetsplatser för att komma åt arbetskraftsexploatering. Myndigheterna gör tillslag mot thaimassageosalonger men också företag inom andra branscher som bygg, städfirmor, bilverkstäder, restauranger och bagerier.

14 Samordnad tillsyn inom Tryggare Malmö 2020.

15 SMS-kontakt med numret på Facebooksidan för Asia-Style thaimassage 2021-09-08. "Jag har öppet nu."

SLUTSATSER

- Redan på 1980-talet stiftade riksdagen en lag för att komma åt prostitutionen på massagesalonger genom att förtydliga ansvaret för de som hyr ut lokaler till den sortens verksamhet. Först för ett par år sedan började polisen använda lagen för att sätta press på hyresvärdarna.
- Vad som krävs för att en hyresvärd ska anses känna till att sexhandel bedrivs är oklart och kunskapen bland fastighetsägarna verkar vara låg.
- Fastighetsägare behöver öka sin kunskap om och få hjälp med bedömningen av hyresgäster som vill använda lokalen för thaimassage. I Helsingborg finns ett samarbete mellan Frälsningsarmén och Helsingborgshem men fler fastighetsägare behöver engageras.
- Det är bara i Malmö och Helsingborg som Miljöförvaltningen bedriver tillsyn mot thaimassagesalonger. Att starta en thaimassagesalong kräver inget tillstånd och miljöförvaltningen har ingen skyldighet att bedriva den tillsyn som i Malmö och Helsingborg har visat sig vara en effektiv metod för att upptäcka tecken på människohandel och prostitution.

RealStars är en ideell organisation med syfte att verka för en bättre värld fri från trafficking. RealStars arbetar nationellt och inom EU genom kunskapsspridning, kampanjer och processstöd och baserar sitt arbete på FN:s barnkonvention och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.

Kontaktuppgifter RealStars

Hemsidan: www.realstars.eu

Facebook: [@realstars.eu](https://www.facebook.com/realstars.eu)

Instagram: [@realstars_eu](https://www.instagram.com/realstars_eu)

Twitter: [@realstars_eu](https://twitter.com/realstars_eu)

LinkedIn: [Realstars, non-profit organisation.](https://www.linkedin.com/company/realstars-non-profit-organisation)

Publicerad 2022

Text: Johan Frisk

